

Пам'яті ІВАНА КОРНІЙОВИЧА ЛАТИША

20 березня 2008 р. на 95-му році пішов із життя один із відомих вчених в області геології, мінералогії та геохімії благородних металів Іван Корнійович Латіш. Більше 70 років свого життя він працював в геології.

І. К. Латіш народився на Черніговщині в сім'ї аптекаря. Після закінчення школи в 1929 р. по вербуванню виїхав на будівництво Магнітогорська, де працював чорноробом на будівництві залізниці, потім слюсарем-монтажником на коксохімічному заводі. В 1930 р. поступив у коксохімічну школу, по закінченні якої працював апаратником-коксухіміком на коксохімічному заводі в Магнітогорську.

В 1932 р. І. К. Латіш закінчив у Москві курси теплотехніків по контрольно-вимірювальних приладах теплосилового господарства. У вересні 1932 р. поступив у Свердловський (Уральський) державний університет на геологічний факультет і закінчив його в 1937 р. за фахом "геохімік", після чого Наркоматом освіти був направлений на роботу в трест "Міасзолото" (Челябінська обл.).

Науково-виробнича діяльність Івана Корнійовича розпочалася ще в студентські роки. Він працював препаратормом, а потім лаборантом на

кафедрі мінералогії Свердловського університету, яку очолював професор К. К. Матвєєв (керівник Уральської школи мінералогів). У літній період брав участь в розвідці Медведєвського родовища бариту поблизу р. Златоуст (Південний Урал), а також працював в Уральському інституті прикладної мінералогії. Займався геологічною зйомкою Палкінських мінеральних копалин (поблизу Свердловська). Тоді ж І. К. Латіш вивчив і описав гранат, гесоніт, а також епідот, про що було надруковано в працях Свердловського університету.

Будучи студентом 4-го курсу університету (1935 р.) в перебігу трьох місяців працював колектором у академіка О. Є. Ферсмана і приймав участь в експедиції по вивченню мінералів Ільменського мінералогічного заповідника (Південний Урал). Тут же Іван Корнійович отримав безцінні знання від О. Є. Ферсмана, як спостерігати і описувати мінерали в природі. У Свердловському університеті в 1934 р. він прослухав 11 лекцій по геохімії, які були прочитані світовими корифеями геологічної науки академіками О. Є. Ферсманом і В. І. Вернадським. Іван Корнійович брав активну участь в експедиції по збору колекцій мінералів Уралу для мінералогічного музею Свердловського гірничого інституту до XVII Міжнародного геологічного конгресу (Москва, 1937).

З 1949 по 1961 р. І. К. Латіш працював в Уральській філії Академії наук СРСР (Свердловськ). Після закінчення очної аспірантури у 1954 р. в ІГЕМі (Москва) успішно захистив кандидатську дисертацію за темою "Мінеральний состав и условия локализации титаномагнетитовых руд Висимского месторождения на Среднем Урале". Надалі І. К. Латіш займався вивченням магматичних родовищ титаномагнетиту і платини Уралу. Вивчаючи титаномагнетитові родовища Уралу, їх мінеральний склад, вчений першим встановив новий тип промислового зруденіння — золото-платино-паладійовий в ортопіроксенітах Вісімського родовища. Результати цих досліджень були опубліковані в монографії "Мінеральний состав и условия локализации титаномагнетитовых руд Висимского месторождения на Среднем Урале" (1960).

У 1961 р. І. К. Латішу було присвоєне звання старшого наукового співробітника за фахом "геологія рудних родовищ". Протягом п'яти років він працював вченим секретарем гірничо-геологічного інституту Уральської філії Академії наук СРСР і три роки — головним вченим

секретарем Президії Уральської філії Академії наук СРСР, тричі обирався головою Уральського мінералогічного товариства.

Важливий період наукової діяльності І. К. Латиша пов'язаний з Національною академією наук України. У 1961 р. по конкурсу він був прийнятий на посаду старшого наукового співробітника в Інститут геологічних наук АН УРСР, а з 1969 р. працював в Інституті геохімії та фізики мінералів (з 1993 р. — Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення). Вчений організував лабораторію пробірного аналізу, першу в Україні, і завідував нею більше 20 років. Ефективна робота лабораторії під його керівництвом сприяла виявленню золоторудних рудопроїв та родовищ в Україні.

І. К. Латиш опублікував роботу "К методике опробования на золото докембрийских конгломератов Украины" (1981), що широко використовується у виробничих організаціях України. Великим внеском в проблему вивчення золотоносності України стала його монографія "Атлас морфологии, структур и ассоциаций самородного золота Украины" (1984), яка вважається фундаментальною роботою і для багатьох геологів служить настільною книгою. В цій монографії І. К. Латиш підкреслив особливу роль кремнезему в акумуляції золота, припустив спільність міграції та накопичення золота і кремнезему під час розвитку гідротермальної діяльності. Ним встановлена закономірність, що у процесі переходу від давнього, глибинного і середньоглибинного зрудення до більш молодого, маюглибинного зменшується пробність золота, а форма виділень його стає все більш складною. І. К. Латиш виявив наступні типоморфні особливості золота — пробність, кристаломорфологічні та структурні характеристики, парагенетичні супутники, кількість і якість елементів-домішок.

Монографія "Серебро в природе (геохимия и минералогия)" (1997) — це наукова робота, в якій освітлюється геохімія і мінералогія срібла. В ній розглянута еволюція міграції срібла в земній корі та його накопичення як в ендегенних, так і в гіпергенних процесах породоутворення. Особливе місце надається типоморфізму срібла і срібловмісних мінеральних асоціацій, що дозволяє прогнозувати перспективні сріблоносні площі в Україні і дати їм попередню пошуково-оціночу характеристику.

І. К. Латиш є автором підручника "Рудные минералы и их диагностика" (2003), в якому на-

ведено характеристику 213 мінералів, що широко поширені в природі і мають важливе промислове значення. Книга рекомендована Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів геологічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

І. К. Латиш був великим популяризатором геологічної науки. Він у співтворстві з І. А. Падалком видав книгу "Перлини України" (2003). Автор поставив перед собою актуальне і благородне завдання — довести до широкого кола читачів у науково-популярному викладі особливості сучасного стану природних багатств України (земель, надр, води і повітря, рослинності та тваринного світу). Вчений акцентує увагу на морально-етичних аспектах виховання і орієнтації людей в питаннях взаємовідношення з довкіллям з метою допомогти читачам зорієнтуватися в складності екологічної ситуації в Україні і вибрати активну природоохоронну позицію. Пізніше вийшла в світ чергова монографія "Коштовне та декоративне каміння України" (співавтор І. А. Падалка, 2003). У ній висловлена об'ємна інформація про природні самоцвіти України. Вміло використані історичні відомості і легенди як в описі мінералів, так і різноманітних гірських порід. Розповідається про великі досягнення українських геологів за минулі 50 років у відкритті багатьох родовищ дорогоцінних і декоративних мінералів і гірських порід. Даються рекомендації про можливу розробку цілого ряду родовищ з метою використання їх в ювелірній справі і народному господарстві. Книга добре ілюстрована і може бути настільною для широкого кола фахівців та любителів природи.

Наукові монографії Івана Корнійовича Латиша по благородних металах є прикладом високої наукової культури. Актуальність проблем, ретельність, точність, використання різноманітних дослідницьких прийомів і методів, повний облік попередніх робіт, обережність у висновках — ось головні риси його наукової творчості. Вчений удостоєний звання лауреата Державної стипендії України. За наукові досягнення був нагороджений медаллю ім. В. І. Лучицького, а також ювілейною медаллю "80 років геологічної служби в Україні". І. К. Латиш — ветеран Великої Вітчизняної війни, мав більше 20 урядових нагород.

Іван Корнійович був людиною надзвичайно культурною та інтелігентною, вимогливою як до себе, так і до всіх, хто з ним працював. Пам'ять про нього завжди залишиться в наших серцях.

К. Ю. Єсипчук, В. О. Сьомка